

**CRNA GORA
AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE
I POŠTANSKU DJELATNOST**

Broj: 0504-4464/7
Podgorica, 30. 09. 2021. godine

IZVJEŠTAJ

**o sprovedenom konsultativnom procesu povodom pripreme
Dokumentacije za javno nadmetanje za dodjelu odobrenja za korišćenje
radio-frekvencija iz opsega 900 MHz, 1800 MHz, 2 GHz i 2,6 GHz
za realizaciju javnih mobilnih elektronskih komunikacionih mreža**

Agencija je, na osnovu člana 98 stav 2 Zakona o elektronskim komunikacijama ("Službeni list CG", br. 40/13, 56/13, 2/17 i 49/19), a saglasno Dokumentu o vođenju konsultativnog procesa povodom pripreme Dokumentacije za javno nadmetanje za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija iz opsega 900 MHz, 1800 MHz, 2 GHz i 2,6 GHz za realizaciju javnih mobilnih elektronskih komunikacionih mreža (akt broj 0504-4464/1 od 23. 07. 2021. godine), dana 23. 07. 2021. godine otvorila konsultativni proces povodom pripreme Dokumentacije za javno nadmetanje za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija iz opsega 900 MHz, 1800 MHz, 2 GHz i 2,6 GHz za realizaciju javnih mobilnih elektronskih komunikacionih mreža. Javni poziv za dostavljanje komentara, mišljenja i sugestija objavljen je na web sajtu Agencije na adresi www.ekip.me.

Po javnom pozivu za dostavljanje komentara, mišljenja i sugestija u vezi sa Nacrtom dokumentacije za javno nadmetanje za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija iz opsega 900 MHz, 1800 MHz, 2 GHz i 2,6 GHz za realizaciju javnih mobilnih elektronskih komunikacionih mreža svoje stavove su dostavili sljedeći subjekti:

- "Crnogorski Telekom" A.D. Podgorica i
- "Telenor" D.O.O. Podgorica.

STAVOVI AGENCIJE U ODNOSU NA PRISTIGLE KOMENTARE I SUGESTIJE

"Crnogorski Telekom" A.D. Podgorica

1. *"Crnogorski Telekom smatra da je neophodno razmotriti iznos predloženih početnih cijena za opseg 2600 MHz, kako bi se ona postavila na razumniji i fer nivo, u krajnjem na nivo uskladjen sa evropskim prosjekom za ovaj opseg kao i sa metodologijom koja je korišćena za i uskladjivanje cijena u pripremi prethodne aukcije iz 2016. godine, a koje su, kako se može vidjeti, bile i osnov za postavljanje početnih cijena za predstojeću aukciju. Ovo iz razloga što su početne cijene izuzetno visoke, mnogo višočije u odnosu na prethodne evropske aukcije, pa tako su i iznad srednjih vrijednosti krajnjih cijena postignutih na prethodnim aukcijama. U vezi sa tim u prilogu dostavljamo benchmark odnosno podatke iz uporedne prakse koji potkrepljuju konstataciju o previsokim početnim cijenama. Tako za*

opseg 2,6GHz, kategorija GA5 za širinu opsega 2x5MHz predložena je početna cijena je 200.000 eura, dok uporedna praksa pokazuje da je srednja cijena 90.000 €. Upoređujući je i sa početnim cijenama iz aukcije 2016. godine, dolazimo i do podatka da je ova početna cijena za čak oko 25% veća, što se ne čini opravdanim posebno uzimajući u obzir nivo tražnje na tržištu. Nadamo se da će Agencija uvažiti ove činjenice i korigovati početnu cijenu za opseg 2600 MHz kako bi se obezbijedili jednaki i nediskriminatorni uslovi za sve potencijalne učesnike u predstojećem postupku dodjele spektra".

Stav Agencije: Najniži iznos jednokratne naknade za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija (početna cijena) za sve kategorije frekvencijskih blokova koje su predmet javnog nadmetanja, shodno članu 106 stav 4 Zakona o elektronskim komunikacijama, utvrdilo je Ministarstvo ekonomskog razvoja. Agencija nema nadležnosti po pitanju utvrđivanja najnižeg iznosa jednokratne naknade za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija.

Iz razloga transparentnosti i objektivnosti, Agencija je Ministarstvu ekonomskog razvoja dostavila komentare i predloge Crnogorskog Telekomu u vezi sa iznosom početnih cijena za frekvencijske blokove iz opsega 2,6 GHz i zatražila stav tog ministarstva u odnosu na iste. U svom odgovoru od 24. 09. 2021. godine, Ministarstvo ekonomskog razvoja je obavijestilo Agenciju da ostaje pri prvobitno utvrđenim najnižim iznosima jednokratne naknade za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija za predmetne blokove.

- 2 "Želimo da ukažemo na nekonzistentnost podataka koji su dati u tabelama sa informacijama o broju blokova za dodjelu u pre aukciji i glavnoj aukciji za opseg 1800 MHz sa uslovima vezanim za "spectrum cap-ove" u fazi pre-aukcije. Naime, ako se uzmu u obzir ograničenja koja su postavljena "spectrum cap-om" za fazu pre-aukcije onda proizilazi da se u toj fazi mogu dodjeliti najviše 3 bloka iz opsega 1800 MHz a ne 4 kako stoji u pomenutim tabelama. Posledično, u glavnoj aukcijskoj fazi treba biti dostupan najmanje 1 blok iz opsega 1800 MHz, a ne 0 (nula) kako stoji u tabeli. Molimo vas da uskladite ove podatke kako bi bilo jasno da li će u glavnoj aukcijskoj fazi biti dostupan najmanje 1 blok ili to nije slučaj i da se treba korigovati "spectrum cap" za opseg 1800 MHz u fazi pre-aukcije".

Stav Agencije: U Poglavlju 3.2 Dokumentacije za javno nadmetanje je naznačeno da su u fazi pre-aukcije predmet dodjele četiri frekvencijska bloka širine 2x5 MHz iz opsega 1800 MHz (blokovi kategorije PA2), dok je u Poglavlju 5.2 Dokumentacije za javno nadmetanje navedeno da postojeći mobilni operator u fazi pre-aukcije može podnijeti ponudu za najviše onoliki broj frekvencijskih blokova određene kategorije iz opsega 1800 MHz, čija ukupna širina, sabrana sa ukupnom širinom prethodno dodijeljenih frekvencijskih blokova u tom opsegu, u bilo kom trenutku ne prelazi vrijednosti od 2x20 MHz. Oba navedena elementa su definisana na uopšten način, slijedeći koncept garantovanog pristupa navedenoj količini spektra za postojeće operatore, bez obzira na pojedinačne specifične situacije sa bilo kojim postojećim operatorom.

Uzimajući u obzir činjenicu da mobilni operator MTEL, koji, s obzirom na utvrđeni *spectrum cap*, jedini može konkurisati za dodjelu frekvencijskih blokova kategorije PA2 u fazi pre-aukcije, već raspolaže jednim blokom širine 2x5 MHz iz opsega 1800 MHz sa periodom važenja dodjele do 1. septembra 2031. godine, nesporno se zaključuje da je u fazi pre-aukcije moguća dodjela najviše tri bloka kategorije PA2, tj. da će predmet dodjele u fazi glavne aukcije biti najmanje jedan frekvencijski blok kategorije GA2. Dakle, ne radi se ni o kakvoj nekonzistentnosti, već o opštem iskazu navedenih pravila, koja u konkretnom slučaju daju opisani rezultat.

3. *"Prema poslednjem izvještaju o pokrivenosti od 01.07.2021, kompozitna GSM/UMTS pokrivenost stanovništva govornim uslugama je 98.34% dok je pokrivenost koju obezbjeđuju pojedinačno operatori ispod 98%. S obzirom na razućdenost stanovništva u ruralnim krajevima koji se smatraju nepokrivenim, a imajući u vidu i način na koji softverski alat računa pokrivenost populacije, smatramo da je zahtjev da se obezbijedi pokrivenost 99% stanovništva Crne Gore RF iz opsega 900 MHz neracionalan i da ga ne treba postavljati jer je realna pokrivenost stanovništva sigurno veća u odnosu na onu koja se dobija putem predikcije. U protivnom bi za ispunjenje ovog zahtjeva trebala ogromna investicija i izgradnja novih sajtova što je neizvodljivo, naročito u predloženom roku do 01.09.2022".*

Stav Agencije: Uslov pokrivenosti 99% stanovništva Crne Gore signalom mreže, u smislu dostupnosti usluge govorne telefonije i SMS-a, je sadržan u odobrenjima za korišćenje radio-frekvencija iz opsega 900 MHz dodijeljenih u postupku aukcije spektra 2016. godine. Iako je rezultat procjene stepena pokrivenosti stanovništva putem softverske predikcije prijemnog polja nešto manji od tražene vrijednosti, ispunjenost ovog uslova u prethodnom periodu nijednom nije dovedena u pitanje od strane Agencije, upravo iz razloga što procjena stepena pokrivenosti stanovništva putem softverske predikcije prijemnog polja ima ograničenu tačnost. Dakle, ovaj uslov ne podrazumijeva neizostavno implementaciju radio baznih stanica na novim lokacija, a njegova svrha je održavanje dostupnosti usluge govorne telefonije i SMS-a najmanje na postojećem nivou.

4. *"U vezi obaveze da se do 1. septembra 2022. godine obezbijedi pokrivenost 75% stanovništva Crne Gore signalom iz opsega 1800 MHz i/ili 2,6 GHz, smatramo da definisani zahtjev za pokrivenost nije racionalan. S obzirom da se frekvencije iz ovih opsega uglavnom koriste za povećanje kapaciteta u urbanim zonama, zahtjev za pokrivenost od 75% nije racionalan jer izrazito negativno na dimenzionisanje i projektovanje mreže, budući da će operator biti primoran da poveća pokrivenost 1800/2600 signalom u zonama gdje ne postoji realna potreba korisnika za istim, a na uštrb korisnika na drugim lokacijama na kojima je potreban dodatni kapacitet. Kako je navedeno na strani 11 dokumentacije, u Crnoj Gori u urbanim područjima živi 64% stanovništva, te, shodno tome, zahtjev za pokrivenost treba najviše biti postavljen na pomenuti nivo populacije u urbanim područjima, dakle najviše na 64%. Ponovo moramo napomenuti da je 1. septembar 2022. godine nerealno kratak rok".*

Stav Agencije: U Poglavlju 5.3 Dokumentacije za javno nadmetanje navedeno je da se za postizanje propisanog stepena pokrivenosti stanovništva Crne Gore signalom mreže koji omogućava pružanje usluga sa definisanim kvalitetom može koristiti bilo koja tehnologija i bilo koji opseg kojim operator raspolaže, saglasno odgovarajućem planu raspodjele radio-frekvencija, te da je operator koji bude raspolagao spektrom iz više opsega za koje su definisani različiti coverage zahtjevi obavezan da ispuni strožiji kriterijum, pri čemu se ne zahtijeva da razvija mrežu u svakom opsegu paralelno. Dakle, uslov pokrivenosti 75% stanovništva Crne Gore signalom mreže, u smislu dostupnosti usluge prenosa podataka sa zahtijevanim kvalitetom (npr. minimalni protok ka korisniku od 10 Mb/s na bazi korisničkog iskustva), ne znači razvoj paralelne mreže u opsezima 1800 MHz i/ili 2,6 GHz preko postojeće mreže mobilnog operatora.

Sa druge strane, u odobrenju za korišćenje radio-frekvencija iz opsega 800 MHz, koje je Crnogorskom Telekomu dodijeljeno u postupku aukcije spektra 2016. godine, sadržan je, kao dio specifičnih coverage zahtjeva, uslov pokrivenosti 95% stanovništva Crne Gore signalom mreže, u smislu dostupnosti usluge prenosa podataka sa zahtijevanim kvalitetom. Imajući ovo u vidu, a usljed činjenice da je predmetni uslov blaži od onoga koji je Crnogorskom Telekomu već propisan, eventualnom dodjelom odobrenja za korišćenje radio-frekvencija iz opsega 1800 MHz i/ili 2,6 GHz u predstojećem postupku dodjele radio-frekvencija Crnogorskom Telekomu ne bi bili dodati nikakvi novi coverage zahtjevi.

5. U odnosu na tačku 3 Odluke o pokretanju postupka javnog nadmetanja kojom se definiše format aukcije spektra: *"U skladu sa aktuelnim trendovima u Evropi, kao što smo napomenuli u Upitniku dostavljenom Agenciji 15. decembra 2020, smatramo da je optimalna metoda raspodjele radio frekvencija za MFCN sisteme, po opsezima / grupama opsega, otvoreni, transparentni, fleksibilni i nediskriminirajući SMRA ili hibridni clock-SMRA aukcijski pristup, koji se može prilagoditi odnosno realizovati uz određene postavke za specifičnu situaciju i potrebe na crnogorskom tržištu mobilne telefonije"*.

Stav Agencije: Uzimajući u obzir frekvencijske resurse koji su predmet dodjele i specifičnosti u pogledu trenutnih RF dodjela mobilnim operatorima u Crnoj Gori, Agencija smatra da predloženi format javnog nadmetanja omogućava postizanje postavljenih ciljeva dodjele.

6. U odnosu na tačku 8 i tačku 10 Odluke o pokretanju postupka javnog nadmetanja kojima se utvrđuje obaveza plaćanja naknade za otkup Dokumentacije za javno nadmetanje i naknade za učešće na aukciji spektra: *"Otkup tenderske dokumentacije u posljednje vrijeme više nije praksa ne samo u našoj državi, već i u regionu i Evropi, već se samo uplaćuje naknada za učešće u Aukciji. S tim u vezi molimo Agenciju za pojašnjenje osnova određivanja naknade kao i kriterijuma za određivanje iznosa naknade. Takođe smatramo da je i iznos naknade za učešće u Aukciji previsok te da Agencija treba još jednom razmotriti pitanje određivanja iznosa naknada, a istovremeno i mogućnost da se iznos ove naknade odbije od ukupnog iznosa koji operator plaća za dodijeljene frekvencije"*.

Stav Agencije: Pravni osnov za utvrđivanje obaveze plaćanja i kriterijum za određivanje visine nanade za otkup dokumentacije za javno nadmetanje sadržan je u članu 106 stav 3 tačka 9 i stav 5 Zakona o elektronskim komunikacijama, što je ujedno osnov i za utvrđivanje naknada za učešće na aukciji spektra, kao jednog od koraka u sprovođenju postupka javnog nadmetanja.

Osim pokrića troškova postupka javnog nadmetanja, ove naknade imaju i svrhu odvratanja neozbiljnih i zlonamjernih ponuđača, čija namjera nije nadmetanje za dodjelu RF spektra nego pokušaj devijacije tog postupka.

Iznos naknade za otkup Dokumentacije za javno nadmetanje je utvrđen shodno stvarnim troškovima njene izrade. S obzirom da za sprovođenje postupka aukcije spektra Agencija neće imati dodatnih troškova (ne koriste se eksterne konsultantske usluge niti specijalizovani alati za sprovođenje elektronske aukcije), Agencija prihvata predlog Crnogorskog Telekomu da plaćena naknada za učešće na aukciji spektra bude vraćena kvalifikovanim ponuđačima po završetku postupka javnog nadmetanja, ukoliko ne nastupi neki od slučajeva kršenja pravila aukcije koji predviđaju zabranu daljeg nadmetanja.

7. U odnosu na Poglavlje 4.2.4 Dokumentacije za javno nadmetanje-dio koji se odnosi na rok za obavještanje o početku aukcije spektra: *"Neophodno je predvidjeti duži rok, najmanje 14 dana unaprijed iz razloga što smatramo da je neophodno organizovati probnu MOCK aukciju, kako bi se najbolje pripremili za početak aukcije"*.

Stav Agencije: Agencija prihvata predlog Crnogorskog Telekomu da kvalifikovani ponuđači o datumu početka aukcije spektra budu obaviješteni najmanje 14 dana unaprijed. Agencija prihvata i predlog Crnogorskog Telekomu da se prije početka aukcije spektra organizuje probna (MOCK) aukcija, tokom koje će biti simuliran aukcijski proces po unaprijed pripremljenom scenariju, u cilju testiranja definisanih procedura za realizaciju svih faza aukcijskog procesa.

8. U odnosu na Poglavlje 4.2.7 Dokumentacije za javno nadmetanje-dio koji se odnosi na okvirnu dinamiku realizacije pojedinih faza postupka aukcije spektra: *"Molimo za pojašnjenje okvirnog datuma za Donošenje odluke o početku aukcije spektra."*

Kao što je naglašeno u prethodnom komentaru. Smatramo cjelishodnim ukoliko bi Agencija organizovala MOCK aukciju u cilju simulacije, testiranja i potpunog razumijevanja procesa prije pocetka aukcije, koja je sada predvidjena u novom formatu".

Stav Agencije: Obavještenje o datumu početka aukcije spektra Agencija će uputiti kvalifikovanim ponuđačima nakon utvrđivanja njihove kvalifikovanosti, a najmanje 14 dana prije početka aukcije spektra. Prema okvirnoj dinamici, početak aukcije spektra se može očekivati najranije u prvoj sedmici decembra 2021. godine.

9. U odnosu na Poglavlje 4.3.7 Dokumentacije za javno nadmetanje-dio koji se odnosi na obavezu ponuđača da dostavi dodatnu garanciju ponude: *"U slučaju da se desi ovaj scenario, molimo za pojašnjenje da li je u ovoj fazi predvidjeno da se napravi pauza u aukciji radi dostavljanja dodatne bankarske garancije"?*

Stav Agencije: Nije predviđeno da se napravi pauza u sprovođenju aukcijskih rundi radi dostavljanja dodatne garancije ponude. Imajući u vidu dinamiku organizacije aukcijskih rundi (najviše 5 rundi dnevno) i definisani priraštaj "clock" cijene (5% od početne cijene), te mogućnost podnošenja ponude u narednim rundama do četvorostrukog iznosa ponude podnešene u prvoj primarnoj rundi, Agencija smatra da kvalifikovani ponuđači imaju dovoljno vremena da u slučaju potrebe blagovremeno obezbijede dodatnu garanciju ponude.

10. U odnosu na Poglavlje 4.3.8 Dokumentacije za javno nadmetanje-dio koji se odnosi na vraćanje plaćene naknade za otkup Dokumentacije za javno nadmetanje i naknade za učešće na aukciji spektra: *"Smatramo da se u slučajevima poništenja ili obustave postupka aukcije, koji nijesu izazvani od strane učesnika aukcije, navedene naknade trebaju biti vraćene učesnicima"*.

Stav Agencije: Plaćena naknada za učešće na aukciji spektra će biti vraćena kvalifikovanim ponuđačima po završetku postupka javnog nadmetanja, ukoliko ne nastupi neki od slučajeva kršenja pravila aukcije koji predviđaju zabranu daljeg nadmetanja.

11. U odnosu na Poglavlje 4.5 Dokumentacije za javno nadmetanje-dio koji se odnosi na početnu cijenu za uparene frekvencijske blokove širine 2x5 MHz iz opsega 2,6 GHz: *"Početne cijene za opsege 900MHz, 1800MHz, 2GHz su postavljene na istom nivou i principu kao i prilikom Aukcije spectra 2016. Međutim, za opseg 2600 MHz cijena nije linearno usklađena za kraći rok trajanja licence koji je ponuđen, što smatramo da nije korektan pristup. Imajući u vidu da je cijena za 15 godina trajanja licence bila 252k EUR za blok od 5MHz, to znači da bi za 9.5 godina ponuđena cijena trebala da bude do 160kEUR, a ne 200kEUR. Ovo ukazuje da je ponuđena cijena oko 25% veća u odnosu na 2016. Ovaj pristup nije razumljiv s obzirom da 2016., kao ni danas, nema viška potražnje u ovom frekvencijskom opsegu, neophodno bi bilo da se njihova cijena smanji, a ne uveća. Usporedna analiza cijena, koju vam dostavljamo u prilogu, pokazuje da su početne cijene postavljene visoko. Stoga, radi fer pristupa prema svim učesnicima aukcije, smatramo da bi prije svega trebalo primijeniti istu metodologiju za postavljanje početne cijene za 2600 MHz, odnosno linearno uskladiti cijenu za ponudjeno trajanje odobrenja i eventualno u skladu sa navedenim argumentima dodatno umanjiti (Usporedna analiza cijena pokazuje da su početne cijene za ovaj opseg 90k EUR)".*

Stav Agencije: Vidjeti odgovor na komentar pod rednim brojem 1.

12. U odnosu na Poglavlje 5.6 Dokumentacije za javno nadmetanje-dio koji se odnosi na obavezu pružanja usluge nacionalnog roaminga: "*Brisati odredbu jer usluga nacionalnog roaming nije zakonska obaveza, a nije ni predmet aktuelne ex-ante regulacije koju sprovodi Agencija*".

Stav Agencije: Obaveza pružanja usluge nacionalnog roaminga novom učesniku na tržištu od strane postojećih mobilnih operatora u početnom periodu razvoja mreže novog operatora je uobičajen uslov dodjele spektra. Pravni osnov za ovaj uslov sadržan je u članu 114 stav 1 tačka 4 Zakona o elektronskim komunikacijama, po kome Agencija ima pravo da u postupku javnog nadmetanja za dodjelu radio-frekvencija utvrdi bilo koji uslov ili obavezu za koji smatra da će dorinijeti postizanju ciljeva dodjele, pa tako i obavezu pružanja nacionalnog roaminga, bez obzira što ta usluga nije bila predmet *ex-ante* regulacije.

Obaveza pružanja usluge nacionalnog roaminga je bila utvrđena i u postupku javnog nadmetanja 2016. godine. Agencija ovaj uslov smatra važnim mehanizmom za podsticanje efektivne konkurencije na tržištu mobilnih elektronskih komunikacionih usluga u Crnoj Gori, što je jedan od postavljenih ciljeva dodjele, iz kog razloga ne može prihvatiti predlog da se ovaj uslov ukloni iz Dokumentacije za javno nadmetanje.

13. U odnosu na Pravilo AR57: "*Potrebno je definisati koje informacije će ponuđačima biti dostupne tokom procesa otvaranja ponuda putem video linka*".

Stav Agencije: Svrha praćenja postupka otvaranja ponuda putem video linka, u situaciji kada otvaranje ponuda u prisustvu ovlašćenih predstavnika kvalifikovanih ponuđača nije racionalno, je da se osigura zaštita integriteta podnešenih ponuda od trenutka podnošenja do trenutka njihovog otvaranja od strane ovlašćenih predstavnika Agencije kao aukcionara. Postupak otvaranja ponuda se sprovodi na način da ponuđačima nije omogućeno da ostvare uvid u sadržaj bilo koje podnešene ponude. Tokom faze otvaranja ponuda ponuđačima neće biti dostupna bilo koja informacija sadržana u bilo kojoj podnešenoj ponudi.

14. U odnosu na Pravilo AR71: "*Da li je ovdje u pitanju potpuni ishod runde, a na kraju i identitet pobjednika u pre-aukciji?*".

Stav Agencije: Na kraju Nulte primarne runde nadmetanja svaki kvalifikovani ponuđač će putem e-pošte dobiti poruku o rezultatima nadmetanja u fazi pre-aukcije, koja će između ostalog, sadržati podatke o pobjedničkim ponudama u fazi pre-aukcije (identitet pobjednika, broj blokova po kategorijama i iznos naknade koju pobjednici treba da plate).

15. U odnosu na Pravilo AR79: "*Potrebno pojašnjenje da li ovo uključuje i informaciju o novoj cijeni za sledeću rundu u slučaju viška tražnje za bilo koju od kategorija*".

Stav Agencije: Poruka o rezultatima primarne runde nadmetanja u fazi glavne aukcije, koju će na kraju svake primarne runde svaki kvalifikovani ponuđač dobiti putem e-pošte, neće sadržati informaciju o iznosu nakande po bloku ("*clock*" cijena) koja se primjenjuje u narednoj rundi za bilo koju kategoriju blokova.

Informacija o iznosu nakande po bloku ("*clock*" cijena) za sve kategorije blokova koja se primjenjuje u odgovarajućoj primarnoj rundi nadmetanja biće, shodno Pravilu AR39, sadržana u poruci kojom se objavljuje početak runde, a koju će svaki ponuđač dobiti putem e-pošte prije početka te runde.

16. U odnosu na Poglavlje 6.4.2 Dokumentacije za javno nadmetanje-dio koji se odnosi na format dodatne runde: *"Zbog jednostavnosti postupka predložemo da se definiše i omogući podnošenje izlazne ponude u fazi primarnih rundi umjesto da se organizuje dodatna runda"*.

Stav Agencije: Uzimajući u obzir strukturu frekvencijskih blokova koji su predmet dodjele, Agencija smatra da dodatna runda u predloženom formatu ponuđačima daje veću fleksibilnost u nadmetanju od izlazne ponude. Budući da je izlazna ponuda karakteristična za SMRA format aukcije, u kome se ponude podnose za konkretne blokove, Agencija smatra da adaptacija tog elementa na *clock* aukciju sa abstraktnim blokovima ne bi doprinijela pojednostavljenju postupka.

"Telenor" D.O.O. Podgorica

1. *"Smatramo da iz tačke 5.3.2 (Coverage zahtjevi u opsezima iznad 1 GHz) treba isključiti opseg 2,6 GHz. Uzimajući u obzir karakteristike prostiranja i penetraciju signala u ovom opsegu, mišljenja smo da korišćenje ovog opsega ne može doprinijeti povećanju pokrivenosti stanovništva, već je isključivo u funkciji kapacitivnog karaktera. Naime, učinak pokrivenosti u opsegu 2,6 GHz je duplo manji od učinka na opsegu 1800 MHz upoređujući ih u outdoor varijanti, dok je razlika indoor pokrivenosti još veća. Takođe, uzimajući u obzir da se 62% stanovništva nalazi u urban/suburban sredini sa jedne strane, a sa druge da je Telenorova mreža LTE u potpunosti već uspostavljena u opsezima 900/1800 MHz jasno je da ovaj opseg ne može uticati na dodatnu pokrivenost. Podsjećamo da obaveza da se pokrivenost signalom mreže mora obezbijediti u procentima iznad 50% je povezana sa akvizicijom spektra u opsegu 800 MHz – kako je to definisano u Informativnom dokumentu aukcije spektra 2016. godine pod tačkom "Opšti coverage zahtjevi u opsegu 800 MHz". Uzimajući u obzir tehničke karakteristike opsega 2,6 GHz i da se ovaj opseg može koristiti isključivo za kapacitivne potrebe, odnosno ne može imati uticaj na povećanje ukupne pokrivenosti stanovništva, predlažemo da se tačka 5.3.2 izmijeni na način da se kao uslov za korišćenje blokova u opsegu 2,6 GHz ne podrazumijeva povećanje pokrivenosti signalom mreže u odnosu na postojeća odobrenja, jer za to ne postoje opravdani tehnički razlozi"*.

Stav Agencije: U Poglavlju 5.3 Dokumentacije za javno nadmetanje navedeno je da se za postizanje propisanog stepena pokrivenosti stanovništva Crne Gore signalom mreže koji omogućava pružanje usluga sa definisanim kvalitetom može koristiti bilo koja tehnologija i bilo koji opseg kojim operator raspolaže, saglasno odgovarajućem planu raspodjele radio-frekvencija, te da je operator koji bude raspolagao spektrom iz više opsega za koje su definisani različiti *coverage* zahtjevi obavezan da ispuni strožiji kriterijum, pri čemu se ne zahtijeva da razvija mrežu u svakom opsegu paralelno. Dakle, uslov pokrivenosti 75% stanovništva Crne Gore signalom mreže, u smislu dostupnosti usluge prenosa podataka sa zahtijevanim kvalitetom, ne znači razvoj paralelne mreže u opsezima 1800 MHz i/ili 2,6 GHz preko postojeće mreže mobilnog operatora.

Signalom LTE mreža sva tri mobilna operatora u Crnoj Gori je već pokriveno znatno više od 75% stanovništva Crne Gore, u smislu dostupnosti usluge prenosa podataka sa zahtijevanim kvalitetom (npr. minimalni protok ka korisniku od 10 Mb/s na bazi korisničkog iskustva). Svrha ovog zahtjeva svakako nije dalje povećanje pokrivenosti signalom mreže, već upravo povećanje kapaciteta mreže u urbanim i suburbanim područjima.

2. "Smatramo da tačku 5.6 treba brisati, jer ne postoji zakonsko uporište ni obaveza koja proizilazi iz *ex ante* regulacije".

Stav Agencije: Obaveza pružanja usluge nacionalnog roaminga novom učesniku na tržištu od strane postojećih mobilnih operatora u početnom periodu razvoja mreže novog operatora je uobičajen uslov dodjele spektra. Pravni osnov za ovaj uslov sadržan je u članu 114 stav 1 tačka 4 Zakona o elektronskim komunikacijama, po kome Agencija ima pravo da u postupku javnog nadmetanja za dodjelu radio-frekvencija utvrdi bilo koji uslov ili obavezu za koji smatra da će doprinijeti postizanju ciljeva dodjele, pa tako i obavezu pružanja nacionalnog roaminga, bez obzira što ta usluga nije bila predmet *ex-ante* regulacije.

Obaveza pružanja usluge nacionalnog roaminga je bila utvrđena i u postupku javnog nadmetanja 2016. godine. Agencija ovaj uslov smatra važnim mehanizmom za podsticanje efektivne konkurencije na tržištu mobilnih elektronskih komunikacionih usluga u Crnoj Gori, što je jedan od postavljenih ciljeva dodjele, iz kog razloga ne može prihvatiti predlog da se ovaj uslov ukloni iz Dokumentacije za javno nadmetanje.

PREDSJEDNIK SAVJETA
Branko Kovijanić